

Πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Ενότητα 1^η : Αρμοδιότητες και πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Γεώργιος Ανδρέου
Τμήμα Πολιτικών Επιστημών

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Περιεχόμενα ενότητας

1. Δημόσιες πολιτικές της Ευρώπης
2. Θεμελίωση Ευρωπαϊκών πολιτικών
3. Αποκλειστική αρμοδιότητα
4. Συντρέχουσα αρμοδιότητα
5. Υποστηρικτική, συντονιστική ή συμπληρωματική δράση
6. Συντονισμός οικονομικών πολιτικών
7. Όρια αρμοδιοτήτων της Ε.Ε
8. Θεσμικές και πολιτικές παράμετροι
9. Μέθοδοι δράσης της Ε.Ε

Σκοποί ενότητας

- Να διατυπωθεί ο όρος της δημόσιας πολιτικής και να γίνει σαφές πως επηρεάζει τη δημόσια ζωή.
- Να περιγραφούν οι αρμοδιότητες της Ε.Ε και να γίνει ξεκάθαρο ποια είναι η οριοθέτηση τους.

Η έννοια της δημόσιας πολιτικής

Η ανάλυση των δημοσίων πολιτικών αποτελεί έναν ιδιαίτερο κλάδο της πολιτικής επιστήμης, της διοικητικής επιστήμης και των ευρωπαϊκών σπουδών.

Σκοπός της είναι η κατανόηση των λογικών και των αποτελεσμάτων των παρεμβάσεων των κυβερνητικών δρώντων σε σχέση με μία σειρά από θέματα και προβλήματα της δημόσιας ζωής.

Δημόσια πολιτική- ορισμοί

- Η δημόσια πολιτική είναι οτιδήποτε η κυβέρνηση επιλέγει να κάνει ή να μην κάνει.
- Η δημόσια πολιτική είναι ένα σύνολο αλληλένδετων αποφάσεων που λαμβάνονται από κυβερνητικούς δρώντες που ενδιαφέρονται για την επίτευξη προκαθορισμένων στόχων.
- Η δημόσια πολιτική χαρακτηρίζεται από ένα πολυκεντρικό σύστημα λήψης αποφάσεων.

Κατηγορίες δημόσιων πολιτικών

Ανάλογα με τις επιπτώσεις τους στην οικονομική ατομική και κοινωνική ευημερία οι δημόσιες πολιτικές ταξινομούνται σε:

- ρυθμιστικές (θέσπιση κανόνων και απαγορεύσεων με στόχο την αύξηση της συνολικής οικονομικής αποδοτικότητας),
- διανεμητικές (δαπάνες με στόχο την αύξηση της συνολικής οικονομικής αποδοτικότητας),
- αναδιανεμητικές (δαπάνες με στόχο την διόρθωση των κοινωνικο-οικονομικών ανισοτήτων).

Οι δημόσιες πολιτικές της Ε.Ε. (1/2)

Από την δεκαετία του 1990 η κρατικοκεντρική θεώρηση της ανάλυσης των δημοσίων πολιτικών αρχίζει να αναθεωρείται.

Το εθνικό κράτος παύει να έχει το μονοπώλιο της χάραξης και εφαρμογής των δημόσιων πολιτικών. Η συμμετοχή μη κυβερνητικών και υπερεθνικών φορέων αυξάνεται σταδιακά.

Κατά την τελευταία πενήκονταετία, η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει αναπτύξει ένα διευρυνόμενο πλέγμα πολιτικών που περιορίζει σημαντικά την κυριαρχία των κρατών μελών της.

Οι δημόσιες πολιτικές της Ε.Ε. (2/2)

- Οι πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποτελούν δημόσιες πολιτικές οι οποίες διαφοροποιούνται από τις εθνικές δημόσιες πολιτικές ως προς τα εξής :
- Είναι πολυεπίπεδες. Συμπεριλαμβάνουν με πολλά επίπεδα δράσης και εκτείνονται από το τοπικό, στο εθνικό και στο υπερεθνικό επίπεδο.
- Είναι πολυσυμμετοχικές. Αλληλεπιδρούν στο πλαίσιό τους δηλαδή πολλοί δρώντες και φορείς, κυβερνητικοί και μη κυβερνητικοί, θεσμικοί και μη θεσμικοί.
- Είναι πρωτίστως (αλλά όχι αποκλειστικά) ρυθμιστικές πολιτικές (δηλαδή πολιτικές οι οποίες δημιουργούν ένα κοινό κανονιστικό πλαίσιο, η εφαρμογή του οποίου εναπόκειται στα κράτη μέλη).

Η θεμελίωση των ευρωπαϊκών πολιτικών: οι αρμοδιότητες της Ε.Ε.

Η Ε.Ε. είναι μια κοινότητα δικαίου και μια Ένωση κρατών: η αρμοδιότητά της να ασκεί δημόσιες πολιτικές θεμελιώνεται στις Συνθήκες. Αυτές συνάπτονται από τα κράτη μέλη και ορίζουν τους στόχους της Ε.Ε., τους κανόνες που διέπουν τα θεσμικά της όργανα, τον τρόπο λήψης των αποφάσεων και τη σχέση της Ε.Ε. με τα μέλη της.

Η Συνθήκη της Λισσαβόνας (σε ισχύ από το 2009) αναφέρεται ρητά για πρώτη φορά στις αρμοδιότητες της Ε.Ε. και στις αρχές που τις διέπουν

Διαιρείται σε δύο τμήματα:

- Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση
- Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Οι αρμοδιότητες της Ε.Ε.

Άρθρο 2 Συνθήκης Λειτουργίας της Ε.Ε.

- Αποκλειστική αρμοδιότητα
- Συντρέχουσα αρμοδιότητα
- Υποστηρικτική, συντονιστική ή συμπληρωματική δράση
- Αρμοδιότητα.. να καθορίζει και να θέτει σε εφαρμογή κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας, συμπεριλαμβανομένου του προοδευτικού καθορισμού κοινής αμυντικής πολιτικής.
- Συντονισμός οικονομικών πολιτικών

Αποκλειστική αρμοδιότητα

Όταν οι Συνθήκες απονέμουν στην Ένωση αποκλειστική αρμοδιότητα σε συγκεκριμένο τομέα, μόνον η Ένωση δύναται να νομοθετεί και να εκδίδει νομικά δεσμευτικές πράξεις, ενώ τα κράτη μέλη έχουν την εν λόγω δυνατότητα μόνο εάν εξουσιοδοτούνται προς τούτο από την Ένωση ή μόνο για να εφαρμόσουν τις πράξεις της Ένωσης.

Τομείς αποκλειστικής αρμοδιότητας

Άρθρο 3 Συνθήκης Λειτουργίας της Ε.Ε.

- Τελωνειακή ένωση
- Θέσπιση των κανόνων ανταγωνισμού που είναι αναγκαίοι για τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς
- Νομισματική πολιτική για τα κράτη μέλη με νόμισμα το ευρώ
- Διατήρηση των βιολογικών πόρων της θάλασσας στο πλαίσιο της κοινής αλιευτικής πολιτικής
- Κοινή εμπορική πολιτική

Επίσης,

- “Η Ένωση έχει επίσης αποκλειστική αρμοδιότητα για τη σύναψη διεθνούς συμφωνίας όταν η σύναψη αυτή προβλέπεται σε νομοθετική πράξη της Ένωσης ή είναι απαραίτητη προκειμένου η Ένωση να ασκήσει την εσωτερική της αρμοδιότητα, ή κατά το μέτρο που ενδέχεται να επηρεάσει τους κοινούς κανόνες ή να μεταβάλει την εμβέλειά τους.” (Επίσημη εφημερίδα της Ε.Ε, 2012, αριθ. C326).

Συντρέχουσα αρμοδιότητα

- Όταν οι Συνθήκες απονέμουν στην Ένωση συντρέχουσα αρμοδιότητα με τα κράτη μέλη σε συγκεκριμένο τομέα, η Ένωση και τα κράτη μέλη δύνανται να νομοθετούν και να εκδίδουν νομικά δεσμευτικές πράξεις στον τομέα αυτό.
- Τα κράτη μέλη ασκούν τις αρμοδιότητές τους κατά το μέτρο που η Ένωση δεν έχει ασκήσει τη δική της. Τα κράτη μέλη ασκούν εκ νέου τις αρμοδιότητές τους κατά το μέτρο που η Ένωση αποφάσισε να παύσει να ασκεί τη δική της.

Τομείς συντρέχουσας αρμοδιότητας (1/3)

- Εσωτερική αγορά,
- κοινωνική πολιτική, για τις πτυχές που καθορίζονται στην Συνθήκη,
- οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή,
- γεωργία και αλιεία, με την εξαίρεση της διατήρησης των βιολογικών πόρων της θάλασσας,
- περιβάλλον,
- προστασία των καταναλωτών,
- μεταφορές,

Τομείς συντρέχουσας αρμοδιότητας (2/3)

- διευρωπαϊκά δίκτυα,
- ενέργεια,
- χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης,
- κοινές προκλήσεις για την ασφάλεια στον τομέα της δημόσιας υγείας, για τις πτυχές που καθορίζονται στην παρούσα Συνθήκη.

Τομείς συντρέχουσας αρμοδιότητας (3/3)

- Στους τομείς της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και του διαστήματος, η Ένωση έχει αρμοδιότητα να αναλαμβάνει δράσεις, ιδίως όσον αφορά τον καθορισμό και την εφαρμογή των προγραμμάτων, χωρίς η άσκηση της αρμοδιότητας αυτής να έχει ως αποτέλεσμα να κωλύει την άσκηση των αρμοδιοτήτων των κρατών μελών.
- Στους τομείς της αναπτυξιακής συνεργασίας και της ανθρωπιστικής βοήθειας, η Ένωση έχει αρμοδιότητα να αναλαμβάνει δράσεις και να ασκεί κοινή πολιτική, χωρίς η άσκηση της αρμοδιότητας αυτής να έχει ως αποτέλεσμα να κωλύει την άσκηση των αρμοδιοτήτων των κρατών μελών.

Υποστηρικτική, συντονιστική ή συμπληρωματική δράση

- Σε ορισμένους τομείς και υπό τους όρους που προβλέπουν οι Συνθήκες, η Ένωση έχει αρμοδιότητα να αναλαμβάνει δράσεις για την υποστήριξη, τον συντονισμό ή τη συμπλήρωση της δράσης των κρατών μελών, χωρίς ωστόσο να αντικαθιστά την αρμοδιότητά τους.
- Οι νομικά δεσμευτικές πράξεις της Ένωσης οι οποίες θεσπίζονται βάσει των διατάξεων των Συνθηκών και αφορούν τους τομείς αυτούς δεν μπορούν να περιλαμβάνουν εναρμόνιση των νομοθετικών και κανονιστικών διατάξεων των κρατών μελών.

Τομείς υποστηρικτικής, συντονιστικής ή συμπληρωματικής δράσης

Άρθρο 6 Συνθήκης Λειτουργίας της Ε.Ε.

- προστασία και η βελτίωση της ανθρώπινης υγείας,
- βιομηχανία,
- πολιτισμός,
- τουρισμός,
- παιδεία, επαγγελματική εκπαίδευση, νεολαία και αθλητισμός,
- πολιτική προστασία,
- διοικητική συνεργασία

Συντονισμός οικονομικών πολιτικών

Άρθρο 5 Συνθήκης Λειτουργίας της Ε.Ε.

- Τα κράτη μέλη συντονίζουν τις οικονομικές τους πολιτικές στο πλαίσιο της Ένωσης. Για τον σκοπό αυτόν, το Συμβούλιο θεσπίζει μέτρα, ιδίως τους γενικούς προσανατολισμούς των πολιτικών αυτών.
- Η Ένωση θεσπίζει μέτρα για να διασφαλίζει τον συντονισμό των πολιτικών των κρατών μελών στον τομέα της απασχόλησης, ιδίως με τον καθορισμό των κατευθυντήριων γραμμών των πολιτικών αυτών.
- Η Ένωση μπορεί να λαμβάνει πρωτοβουλίες για να διασφαλίζει τον συντονισμό των κοινωνικών πολιτικών των κρατών μελών.

Όρια των αρμοδιοτήτων της Ε.Ε. (1/3)

Άρθρο 5 Συνθήκης ΕΕ:

Η οριοθέτηση των αρμοδιοτήτων της Ένωσης διέπεται από την αρχή της δοτής αρμοδιότητας.

Η άσκηση των αρμοδιοτήτων της Ένωσης διέπεται από τις αρχές της επικουρικότητας και της αναλογικότητας.

- *Αρχή της δοτής αρμοδιότητας: «η Ένωση ενεργεί μόνον εντός των ορίων των αρμοδιοτήτων που της απονέμουν τα κράτη μέλη με τις Συνθήκες για την επίτευξη των στόχων που οι Συνθήκες αυτές ορίζουν. Κάθε αρμοδιότητα η οποία δεν απονέμεται στην Ένωση με τις Συνθήκες ανήκει στα κράτη μέλη.» (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2007, αριθ. C 306).*

Όρια των αρμοδιοτήτων της Ε.Ε. (2/3)

- *Αρχή της επικουρικότητας: «στους τομείς οι οποίοι δεν υπάγονται στην αποκλειστική της αρμοδιότητα, η Ένωση παρεμβαίνει μόνο εφόσον και κατά τον βαθμό που οι στόχοι της προβλεπόμενης δράσης δεν μπορούν να επιτευχθούν επαρκώς από τα κράτη μέλη, τόσο σε κεντρικό όσο και σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, μπορούν όμως, λόγω της κλίμακας ή των αποτελεσμάτων της προβλεπόμενης δράσης, να επιτευχθούν καλύτερα στο επίπεδο της Ένωσης.»*
- *Αρχή της αναλογικότητας: «το περιεχόμενο και η μορφή της δράσης της Ένωσης δεν υπερβαίνουν τα απαιτούμενα για την επίτευξη των στόχων των Συνθηκών.» (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2007, αριθ. C 306).*

Όρια των αρμοδιοτήτων της Ε.Ε (3/3)

Τα θεσμικά όργανα της Ένωσης εφαρμόζουν τις αρχές της επικουρικότητας και της αναλογικότητας σύμφωνα με ειδικό Πρωτόκολλο της Συνθήκης. Τα εθνικά κοινοβούλια μεριμνούν για την τήρηση της αρχής της επικουρικότητας σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπεται στο εν λόγω Πρωτόκολλο.

Στόχος της αρχής της επικουρικότητας είναι οι αποφάσεις να λαμβάνονται όσο το δυνατόν εγγύτερα στους πολίτες της Ένωσης και προς τούτο συνεκτιμάται, κατά περίπτωση, η περιφερειακή και τοπική διάσταση των προβλεπομένων δράσεων. Ωστόσο, η αρχή αυτή δε συνεπάγεται ότι οι δράσεις πρέπει να αναλαμβάνονται πάντα στο εγγύτερο προς τον πολίτη επίπεδο.

Θεσμικές-πολιτικές παράμετροι που διαμορφώνουν τις πολιτικές της Ε.Ε

Οι Συνθήκες αποτελούν τη νομική βάση για την ανάπτυξη των πολιτικών της Ε.Ε. Ωστόσο, η ανάπτυξη πολιτικών οφείλεται μερικώς μόνο σε αυτές: στο παρελθόν, η Ε.Ε. διαμόρφωσε νέες πολιτικές ακόμα και εκτός Συνθηκών.

Στην πράξη, οι πολιτικές της Ε.Ε. διαμορφώνονται και αναπτύσσονται με βάση τρεις μεταβλητές:

- τα συμφέροντα και τις επιθυμίες των κρατών μελών - και το συσχετισμό ισχύος ανάμεσα σε αυτά,
- τη δυνατότητα των υπερεθνικών θεσμών της Ε.Ε. να διαμορφώνουν και να προωθούν δράσεις και πολιτικές κατά αυτόνομο τρόπο,
- τις πιέσεις του εξωτερικού περιβάλλοντος .

Μέθοδοι δράσης της Ε.Ε.

- Η κοινοτική μέθοδος (community method)
- Η διανεμητική μέθοδος (distributional mode)
- Η ρυθμιστική μέθοδος (regulatory mode)
- Συντονισμός πολιτικής (policy coordination)
- Εντατικός διακυβερνητισμός (intensive trans-governmentalism)

Βιβλιογραφία

- Hix, S. (2009), *Το πολιτικό σύστημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, Αθήνα: Εκδόσεις Μεταίχμιο.
- Moussis, N. (2011), *Ευρωπαϊκή Ένωση: δίκαιο, οικονομία πολιτικές*, Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.
- Nugent, N. (2012), *Πολιτική και διακυβέρνηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση*, Αθήνα: Εκδόσεις Σαββάλας.
- Τσούκαλης, Λ. (1998), *Η Νέα Ευρωπαϊκή Οικονομία Στο Κατώφλι Του 21ου Αιώνα*, Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.
- Wallace, W. , M. Pollack and A. Smith (eds.) (2010), *Policy-Making in the European Union* (Sixth Edition), London: Oxford University Press.

Βιβλιογραφία

- «Συνθήκη της Λισσαβώνας. Για τη τροποποίηση της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας». Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2007, αριθ. C 306. Διαθέσιμο στο <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:12007L/TXT&from=EL>, τελευταία πρόσβαση στις 4/04/2015.
- «Ενοποιημένη απόδοση της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ένωσης». Επίσημη εφημερίδα της Ε.Ε, 2012, αριθ. C326. Διαθέσιμο στο <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=EL>, τελευταία πρόσβαση στις 04/04/2015.
- http://europedia.moussis.eu/books/Book_2/?lang=gr&book=Book_2&s=1&e=20, τελευταία πρόσβαση στις 22/06/2015.
- http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/treaties/treaties_singleact_el.htm, τελευταία πρόσβαση στις 20/06/2015.

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Γεώργιος Ανδρέου. «Οι πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αρμοδιότητες και πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <http://eclass.auth.gr/courses/OCRS394/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Μη Εμπορική Χρήση - Όχι Παράγωγα Έργα 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

Τέλος ενότητας

Επεξεργασία: Μαρία Ραμματά
Θεσσαλονίκη, εαρινό εξάμηνο 2014-2015

